

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1-3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 1500—; pt. particulari Lei 800—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 500—. În străinătate Lei 2000—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. □ Lei 20—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**



Redactor responsabil: **Dr. Mihai Veliclu**

Sumarul:

Deficiențe de natură socială și psihologică în structura populației noastre urbane. — Mărunțișuri economice și sociale. — Bursa. — *Cronica*: Dr. Octavian Pop Firme de încredere. Dr. Al. Ottulescu. Creditul Național Agricol. — *Bilanș*: „Olteana”, cassă de economii s. p. a. în Viștea de jos.

Deficiențe de natură socială și psihologică în structura populației noastre urbane.

S'a accentuat adesea că populația urbană românească nu și-a putut forma o conștiință colectivă socială și economică în măsura în care acest fapt s'a petrecut în Apusul Europei. Fenomenul s'a mai aplicat în trecut și până acuma în cuprinsul acestei lucrări. Dacă ar fi să analizăm lucrurile dela începuturile lor, am putea chiar spune, că tocmai în momentul în care națiunea românească s'a plămădit, au lipsit împrejurările cerute de înlesnirea și promovarea unei vieți urbane organizate. Cele aproape zece veacuri câte s'au scurs dela părăsirea Daciei de către legiunile romane și până la terminarea năvălirii popoarelor barbare, poporul românesc a trăit doar o viață legată de stricta sa existență. Pământul cu a lui chemare și farmec a fost elementul care a caracterizat preocupările și îndeletnicirile românești. De aceea se poate spune că Românul este o fire telurică, structura lui spirituală s'a adaptat dela început unei vieți puțin complexe. N'a făcut multă vreme decât cel mult schimb

în natură pentru anumite articole alimentare și vestimentare: vieața organizată în sens social și economic i-a fost puțin cunoscută și puțin trebuincioasă. Se pare că de aici a pornit o particularitate a Românului în felul său de a privi vieața organizată. Această particularitate s'a resimțit în desconsiderarea vieții orășenești. Fenomenul a fost oarecum natural în Ardeal. În timpul formațiunii ca popor a colectivității românești, dar el s'a întins în timp chiar după formarea statelor românești. De sigur emigrațiunea românească în spre Muntenia și Moldova a avut un scop conștient, dar organizarea unui stat cere mai mult decât simpla ocupare de teritoriu. În momentul în care Statul românesc a avut nevoie de o ierarhie economică și socială, el n'a putut face față acestei nevoi cu elementele sale. Astfel lăsând la o parte faptul că cele două capitale: Câmpulung-ul și Baia sunt preexistente formării statelor românești și deci vieața lor economică era oarecum acaparată, Românii se pare că nici ulterior nu s'au grăbit spre orașe. Afirmațiunea este întărită de următorul citat: „Istoria comerțului interior al țărilor românești e foarte modestă, acest teritoriu neînfrățind celălți cu o viață proprie foarte puternică, ale căror legături dela una la alta, să producă un sistem vrednic de a fi studiat, caracterizat și urmărit. Industria casnică în care țăranul era și zidar și lemnar, lăsând țiganului căruia și aslăzi i se dau în schimb lucruri, sarcina de a pregăti puțină fierărie absolut de nevoie, mai ales pentru potcoavele cailor — în care țăranca era țesătoare și cusătoare, nu se

îndrepta spre târg decât într'o epocă mai apropiată de noi, în care locuitorii satelor aveau, dacă nu un prisos din produsul muncii lor de casă, dar nevoia banului pe care-l cerea prin sarcinile sale Statul. Deci, nici curent continuu și puternic între centre orașenești libere, nici schimb vioi, activ, producător de lucruri pentru schimb și de economie bănească între târguri și orașe, de o parte, iar de alta între satele din șes și din munte, acestea sunt condițiile cari se constată măcar în cele dintâi veacuri ale comerțului făcut pe pământul românesc, de Români.¹⁾

Dacă este așa, ne putem lesne închipui că formațiunea spirituală a poporului român a fost lipsită de ceea ce se numește conștiința socială urbană, pentru că n'a voit și n'a cunoscut această viață, deoarece începutul s'a desfășurat peste veacuri în aproape aceeași linie de continuitate. Nu este de sigur la mijloc numai influența timpurilor sale de formație, ci în aceeași directă legătură intră desfășurările ulterioare ale istoriei cari au contribuit ca pe aceste pământuri Românul să fie păzitorul unei civilizații, să formeze avangarda Apusului pentru paza legilor de apărare a unei spiritualități pe care hoardele de Răsărit ale tuturor triburilor primitive să nu o înțeleagă și să nu o admită. De aceea ne dăm ușor seama cum s'a făcut că în vreme ce Apusul se stratifica social urmărind fidel o permanentă evoluție, organizându-și viața și economia după imperatiivele vremii, Românul n'a avut altă preocupare decât să alterneze armele cu coarnezle plugului. Așa se explică că viața economică a orașelor acaparată de străini a rămas aproape mereu în această situație.

Dar n'a fost numai atât. Istoria ne-a fost mai vitregă de cum reiese din rândurile de mai sus. Viața comercială a orașelor românești încăpută pe mâna străinilor, a rămas și mai târziu un monopol al acestora. Peste vrerile noastre relațiunile comerciale cu țările vecine trebuiau menținute. Aceste relațiuni se concentraseră în mâna străinilor cari operau la adăpostul protecției de care se bucurau pe calea diplomatică, fapt din care derivau toate privilegiile și scutiirile date de Domni, iar Românul era supus tuturor sarcinilor și am putea spune tuturor samavolniciilor. De aceea orice început făcut de elementele românești cari încercau să intre în viața orașelor, se lovea de împotrivirile văzute și nevăzute ale stăpânirii care silită și ea să

plătească fel de fel de biruri, nu cruța pe nimeni când era vorba de colectarea lor. Sbuiciumul acesta al tăierii avânturilor și nu incapacitatea noastră de adaptare a contribuit, ca orice început de clasă negustorească românească să rămână izolat, fără continuitate și să dispară curând ca o plantă răsădită în pământ sec.

Când istoria a început totuși să-și arate luminișurile sale și pentru aceste meleaguri, lucrurile au fost forțate de împrejurări cari au depășit vrerile noastre. După ce Apusul trecuse prin cunoscutele faze ale evoluției sale economice și sociale, faza în care populația orașenească organizată în bresle și în tot felul de asociațiuni cerute de spiritul vremii, avusese un rol precumpănitor și-și formase o puternică conștiință de sine, a avut o epocă în care schimbul a căpătat rolul preponderant, numită epoca capitalistă. Instituțiunile s'au adaptat cu ușurință noii faze ale vieții economice și astfel comerțul ajutat de credit, a luat o dezvoltare a cărei importanță s'a resimțit și se resimte. Adaptarea aceasta a Apusului la noua formă de viață economică a fost posibilă pentru că trecerea dela o fază la alta s'a făcut pe nesimțite. Se pare chiar că faza vieții capitaliste a fost precedată de o epocă de pregătire numită perioada precapitalistă.²⁾ În felul acesta Apusul n'a simțit nicio sdruncinare prin reformele structurale pe cari noua fază economică le-a reclamat. Populația orașenească s'a condensat, s'a consolidat și cu cunoștința pe care o avea de veacuri de importanța și valoarea ei, ea a format cu atât mai mult o clasă de oameni deosebită, concretizată sub numirea de burghezie.

Este de prisos să menționăm că la noi nu s'au petrecut lucrurile la fel, după cele văzute în cele de până acum. La noi faza precapitalistă, adică perioada de adaptare la noua viață care era cu atât mai necesară față de Apus, a lipsit cu desăvârșire. Evenimentele s'au precipitat peste noi și astfel burghezia românească care s'a format așa cum s'a putut forma, n'a putut să se închege spre a-și forma o conștiință colectivă și o misiune în care structura sa psihologică să se diferențieze de restul populației, fără să mai punem la socoteală faptul că în această epocă se situaiază imigrarea evreilor cari au alterat și principiile etice de indeletnicire negustorească și au diluat din punct de vedere al substratului etnic însăși puțină

¹⁾ Vezi N. Iorga: „Istoria comerțului românesc, epoca veche Prefața.

²⁾ Vezi G. Zane: Economia de schimb din Principatele Române pg.

clasă burgheză românească.¹⁾ În aceste nenorocite condițiuni desfășurându-se procesul de care ne ocupăm, este natural că populația orașelor românești n'a avut o continuitate organică, element care s'o ajute să înțeleagă că ea are cu totul alt stil de viață decât cea dela sate, ci s'a împropătat mereu sub impulsul diverselor fenomene de natură politică, economică și socială, astfel încât se poate spune cu adevărat că n'am avut o burghezie, respectiv că avem una cu totul nouă. În această privință există anumite documentări cari întăresc afirmațiunile de mai sus. Astfel în privința formării burgheziei noastre se spun următoarele:²⁾ „Intra'devăr burghezia dela noi s'a format așa cum explică St. Zeletin și cum arată chiar Eminescu și Titu Maiorescu prin imigrațiune și imitațiune, prin colonizare s'ar putea spune. Ea nu s'a constituit, mai ales la început printr-o diferență în masa socială românească, n'a fost rezultatul unei dezvoltări „din sine însuși“ a popoului nostru cum se exprimă Eminescu. Este adevărat că între timp s'au detașat din rezervorul jărănimii elemente întreprinzătoare cari au pătruns în mica burghezime comercială rămânând însă în majoritate aci. Industria și finanța au continuat să fie în mâinile și sub influența străinilor cari au imprimat vieții orășenești mentalitatea burgheziei fără suflet și naționalitate“. Cu aceste certificate de origină și dezvoltare ale burgheziei românești se poate spune fără nicio frică de greșală, că nu s'a putut forma o conștiință specifică în această direcție. De altfel o caracterizare și mai accentuată a firei particulariste burgheze din România se face prin următoarele fraze:³⁾ „Burghezia noastră are un caracter sui generis, derivând din influența de rasă, din istorie și din structură. Intru cât este românească, ea se altoește pe substanța rasială a popoului nostru cu toate determinările ei. Ori, prin temperament Românul nu este burghez, ci dimpotrivă. Burghezul își desfășoară viața pe două coordonate: banul și timpul; Românul adevărat le disprețuește pe amândouă. Românul — individualitate rurală netrecută prin filtrul unei vieți seculare orășenești — reflectă natura ca pasiunile casnice, iar nu cadrul artificial și plin de constrângeri ale urbei.

Evoluția burgheziei românești însemnează ritm viu, creșterea forțată, educația completă.

¹⁾ Vezi Const. C. Giurescu în revista „Vremea“ Nr. 638 din 22. II. 1942 în articolul „Problemele actuale ale burghezimei române“.

²⁾ Vezi Al. Constant în revista „Vremea“ Nr. 637 din 18 Ian. 1942, articolul „Probleme actuale ale burghezimei române“.

³⁾ Vezi Mihail Manolescu în revista „Vremea“ Nr. 637 din 18 Ian. 1942, articolul „Problemele actuale ale burghezimei române“.

A corecta defectele și a deforma calitățile firei Românului în scopul de a-l aduce la dimensiunile sufletești tipice ale burghezului clasic, presupune și pretinde o operă de generații. Burghezia noastră n'a avut când s'o facă“.

S'ar putea merge pe calea citatelor foarte departe spre a arăta că burghezia românească nu s'a definit ca o clasă socială specifică nu numai pentru că este de dată recentă, ci pentru că este încă prea slabă și prea pestriță spre a-și forma un specific al firei și structurii sale.⁴⁾ Gestul inițiativei individuale în scopul de a susține progresul social prin întreprinderi riscate și prin invenții, este cel mai plăpând vlăstar al sufletului românesc, susține un mare profesor român de filosofie.⁵⁾ Dacă e așa, dovada nu mai trebuie discutată, rămâne adevărul în picioare că Românul ca orășean nu s'a stratificat din generație în generație, ci s'a primenit mereu. Din această cauză el n'a avut timpul necesar spre a-și putea da seama cari sunt caracteristicile întrânseci ale vieții urbane; ce cerințe se pun aici spre deosebire de viața rurală. Primirea aceasta prelungindu-se prin împroprietărea urbană de după războiu, până în zilele noastre, nici nu mai este necesar să vorbim de o formație a clasei burgheze, câtă vreme cetățeanul ca orășean aproape nu s'a format. E lucru notoriu că populația actuală orășenească își are rădăcini apropiate la sate; s'ar putea chiar spune că în cel mai bun caz ea este în a doua sau a treia generație. Mai mult decât atât, orășeanul circulă foarte mult la sat, așa că n'a pierdut de loc particularitățile vieții respective. De aceea el nu are încă format un orizont temeinic al vieții urbane cu toate nevoile ei specifice. Cu adevărat se poate spune, că la cetățeanii proaspăt formați precumpănește nostalgia satului, adică o inadaptare caracteristică.⁶⁾

Așa se face că orășeanul român nu s'a obișnuit cu multiplele contribuțiuni pe cari le implică viața dela oraș. El concepe cu foarte mare greutate că apa trebuie plătită și uimirea lui este cu atât mai justificată cu cât știe că pretutindeni apa vine dela Dumnezeu. Despre canalizare de asemenea nu are noțiuni clare ci o cuprinde sub o închipuire superficială din care rezultă că nu este prea mare lucru: e vorba de o simplă țevă pe care dacă o pui odată

⁴⁾ Vezi Arhitect I. D. Enescu, revista „Vremea“ Nr. 638 din 22. II. 1942 art. „Problemele actuale ale burghezimei române“.

⁵⁾ Vezi C. Rădulescu-Motru; „Psihologia popoului român“ în „Enciclopedia popoului român“ pag. 164.

⁶⁾ Vezi revista „Vremea“ Nr. 645 din 26. IV. 1942, articolul „Tâlcul cifrelor“ de Titus Bărbulescu.

în funcțiune, durează cât e lumea. Electricitatea dacă e scumpă și instalația ei costisitoare, se înlocuiește foarte ușor cu petrol; cât despre serviciul de ridicarea gunoaielor nici nu-i simte lipsa, căci e obișnuit să-l împrăștie pe maidan. Evident, nu poate fi complet generalizată această structură psihologică a orășanului român, dar chiar dacă o mare parte vede lucrurile real, o tot așa de mare parte se integrează perfect în mentalitatea pe care am semnalat-o. Din cauza aceasta el vede cu ochi răi orice contribuție și se meschinărește pentru orice sumă cerută în contul unor servicii prestate vieții urbane.

De aici decurge apoi o mare parte a străduințelor mult peste normal ale administrației de a-și încasa drepturile ce i se cuvin. Foarte greu și foarte rar se înțelege în lumea orășenească că o contribuție neplătită la timp produce un plus de formalități cari însemnează nici mai mult nici mai puțin decât muncă fără randament.

S'a făcut calculul și s'a constatat că dacă 10% din contribuabili nu-și plătesc sarcinile la timp, faptul acesta reclamă mai multă muncă decât aceea pe care o reclamă evidența celor 90% buni platnici. De aici apoi nevoia de a mări numărul funcționarilor, racilă de care suferă așa de mult Țara Românească, și ceea ce este mai grav, de a urmări sume cari de multe ori nu acoperă cheltuiala făcută cu încasarea lor. Acest fenomen se datorește faptului că taxele și cotizațiunile în contul serviciilor prestate sunt relativ reduse mai cu seamă la periferie. Așa de exemplu în Sibiu 50% din abonați la ridicarea gunoaielor menajere plătesc sub 500 Lei anual ceea ce revine la 1,65 Lei pe zi, când întreținerea unui vehicol cu doi cai costă peste 1.200 Lei zilnic. Totuși reclamațiunile sunt numeroase și mulți cetățeni cer să fie scutiți.

Tot cam în aceeași situație se găsesc taxele de canal, în contul cărora pe același an, aproape 50% din imobile (46,30%) plătesc sub 1000 Lei anual. Nu mai vorbim de repartitia taxelor pentru apă unde și din punct de vedere al măririi lor, dar și din punctul de vedere al repartizării lor, avem o adevărată pulverizare. Astfel tot în Sibiu 28% din consumatori plătesc pentru apă sub 500 Lei anual și consumă din consumul total nu 28% ci numai 27% ceea ce însemnează o adevărată cifrărie de proporții neînsemnate. Idealul ar fi deci ca orășeanul să înțeleagă că nu poate să existe o bună igienă și un confort normal dacă nu plătește ceea ce i se prestează și această plată să o facă la timp, nesilit și fără formalități de constrângere. În consecință ne lipsește până acum orășeanul înțelegător care să aprecieze situația așa cum trebuie.

Când pentru aceste neînsemnate contribuțiuni în contul unor servicii utile și de reală valoare socială și igienică, se fac reclamațiuni, se poate spune cu oarecare dreptate, că cele mai mari piedici în acțiunea de transformare a orașelor le fac cetățenii cari prin originea lor recent rurală amenință cu barbarizarea orașelor.¹⁾ Interesant este însă, că de pretins orășanul pretinde îmbunătățiri, aleargă la autorități și reclamă cu impetuozitate să i se facă stradă, trotuar, scurgere, etc. Mai mult decât atâta, se consideră părăsit ori de câte ori nu-i perfect mulțumit și foarte dese ori recurge la a denunța autorităților superioare fapte care în ele nu au nimic normal. Dacă i se pun în sarcină sume derivând din servicii efectuate, nu pregetă a demonstra pe orice cale se poate, că ele sunt nejustificate, căci ce i se dă în schimbul lor abea de valorează o zecime și această zecime se poate presta gratuit, căci ce însemnează la venitele unui oraș dacă face ici-colo câte ceva și gratuit.

Plecând dela această mentalitate, autoritatea orășenească lucrează cu foarte mare greutate, căci până de curând cetățeanul avea drept să atace orice hotărâre a autorității, chiar dacă nu avea nimic comun cu ea. De aceea odată hotărârea luată, devenea fapt îndeplinit de cele mai multe ori numai după ce se epuizau toate căile de atac, pierzând astfel actualitatea și paralelismul cu bugetul. Abia târziu de tot s'a văzut că dreptul cetățeanului de a se amesteca în actele autorității trebuie limitat la ceea ce-l privește direct și personal cu efect de interes imediat. Chiar înlăturată astfel anomalia, mai rămâne și așa când e vorba de lucrări mari, să se îndeplinească mulțimea mare de formalități a căror îndepărtare se dorește de toate părțile, dar n'a pus-o încă nimeni în practică.

Curiozitatea orășeanului român are manifestări multiple în ce privește deficiența structurii sale legată de specificul vieții respective. Astfel s'a văzut cazuri când câte un cartier a cerut lucrări în valoare de milioane, sub pretextul că cetățenii lui plătesc dările anuale, dări cari în treacăt fie zis, nu se refereau la servicii neînființate. Dar chiar așa așezate, totalul lor abea se ridică la 20—30 mii Lei anual, adică într-o proporție ridicolă cu eventuala amortizare a costului lucrărilor cerute. De asemenea s'au întâmplat cazuri când la construcția casei s'a cerut apa gratuit pretextându-se lipsa mijloacelor de plată, atunci când celelalte materiale

¹⁾ Vezi Monitorul Uniunii Orașelor, Nrii 1—3 din 1931, declarația d-lui Dem. Dobrescu.

însomau costuri de o mie de ori mai mare. Totuși acelea trebuiau plătite, apa fiind însă dela oraș, de ce n'ar fi gratuită?

Sunt multe dovezi prin cari s'ar putea descrie deficiențele structurale ale cetățeanului român dela oraș în raport cu același cetățean străin. Acesta din urmă având în construcția sa fizică și cerebrală o anumită stratificație orășenească provenind din continuitatea sa neîntreruptă din moși-strămoși, în mediul și esența vieții urbane, privește totul cu familiaritate și cu înțelegere. El își dă seama că pentru ceea ce i se servește, este obligat să plătească, nu numai pentru că e în firea lucrului, dar și pentru că munca lui socotindu-se precis în timp, nu poate să conceapă că un serviciu poate să funcționeze fără cheltueli. S'ar putea spune chiar în ce privește străinătatea, că la origina serviciilor prestate de autorități în contul orășeanului, stă poate cererea sa. Spre a sprijini această afirmațiune e suficient să ne aducem aminte ce calamități a ridicat în conviețuirea urbană grămădirea oamenilor provocată de extinderea și dezvoltarea mașinismului. Dacă până atunci s'ar fi putut concepe oarecum o alimentare individuală cu apă din fântâni situate pe teritoriul propriu, după data de mai sus când fiecare metru pătrat de pământ s'a ridicat ca preț în mod uimitor, faptul nu a mai fost posibil. Imposibilitatea a derivat nu numai din tentația prețului ci și din greutatea de a menține curățenia în jurul fântânii. De aceea aglomerarea însăși a adus nevoia canalizării, a alimentării sistematice cu apă, a ridicării gunoaelor menajere, etc. În momentul în care orășeanul și-a dat seama că singur nu poate să efectueze aceste servicii pe seama lui, el a fost bucuros ca altcineva să-și ia asupra sa sarcina respectivă, plătiind evident anumite taxe. Dacă o generație de orășeni a trecut prin această împrejurare, contribuția bănească n'a mai avut în sine nimic neobișnuit. Când s'a ajuns la cest stadiu ca orășanul să fie convins de nevoia de a plăti, de oarece ceea ce i se dă în schimb constituie o ajutorare, dacă nu chiar o binefacere pentru ușurarea vieții sale, atunci s'a ajuns nu numai la un tip social de orășean, dar s'a format și o psihologie urbană. În felul acesta se înțelege de ce orice acțiune întreprinsă de administrație este acceptată de administrați cu înțelegere, și ei cooperează cu avânt la realizarea ei, deoarece există convingerea, că toate acțiunile administrației sunt un pas mai departe pentru ridicarea binelui comun.¹⁾

¹⁾ Vezi Buletinul Ministerului Afacerilor Interne Nr. 5, 1 Noiembrie—31 Decembrie 1941, pag. 809.

La noi se pare că nu s'a ajuns încă la faza respectivă, de aceea ne și explicăm că unele din orașe nu au servicii organizate pentru ridicarea gunoaielor. Chiar dacă s'a trecut încolo prin faza de mai sus (e vorba de orașe mari) lucrul nu s'a putut generaliza și fenomenul a trecut prin discontinuități repetate. Așa se face că aproape nicăieri mentalitatea n'a prins rădăcini. Fenomenul discontinuității n'a fost de altfel unicul care a provocat deficiența de care ne ocupăm. Anumite apucături ale vieții noastre politice au contribuit și ele într'o largă măsură la deformarea spiritului cetățeanului urban, cum de altfel s'a întâmplat și pe celelalte planuri de activitate publică. Intre aceste apucături sunt demne de semnalat ademenirile cu care politicienii din epoca 1920—1938 își recrutau partizanii și deci voturile. Ei recurgeau la promisiunile cele mai deșanțate fără să-și dea seama că în felul acesta spiritul politic se deformează, iar cetățeanul capătă o falsă idee despre datoriile și drepturile lui în Stat și Societate. Pe calea aceasta credulii au ajuns la ideea că întradevăr omul nu are decât să ceară spre a i se da. Dacă faptul a avut repercusiuni asupra activității generale și asupra mentalității tuturor cetățenilor, aceste repercusiuni s'au resimțit mai cu seamă la oraș unde în special după războiu, erau atâtea deziderate de realizat, după ce împrietărirea urbană lărgise limitele orașelor la proporții mult disproportionale și față de vechile perimetre, dar mai cu seamă față de posibilitățile lor financiare. De aici a derivat apoi o stare de spirit cu urmări dezastruoase, căci s'a născut un tip de orășean care după expresia unui pedagog, e tentat să tragă chiulul autorității; el vrea viață confortabilă cu casă așezată în stradă pavată și canalizată la a cărei construcție însă să nu contribuie, vrea apă la robinet și lumina electrică plătită din subvențiuni de Stat, dorește în fine să aibă la îndemână toate îmbunătățirile produse de tehnică și cerute de principiile igienei, dar fără să fie cătuși de puțin silit să-și dea seama că nimic nu se poate face fără o importantă sforțare financiară din partea tuturora. Astfel am ajuns la un tip de orășean cu totul deosebit față de orășanul din Apus, printr'un joc de multiple împrejurări nefericite. În această privință democrația care nu pune accentul decât pe demagogie și iresponsabilitate, își poate admira roadele cari într'adevăr sunt deosebit de bogate. S'a pus în timpul din urmă problema creierii unei mentalități cetățenești chiar din partea oficialității.²⁾

²⁾ Vezi Buletinul citat de Min. Afacerilor Interne, pag. 809.

Și într-adevăr nimic nu este mai necesar în actualele împrejurări când orașele românești trebuie refăcute pe noi temelii din punct de vedere urbanistic și edilitar, decât să se ajungă la o înțelegere reciprocă între autoritate și cetățean, sau mai bine zis la un acord care să constea în pătrunderea adevărului că ceea ce prima vrea să creeze, reclamă ajutorul și contribuția masivă de la cel din urmă, dacă se doarește să se ajungă la un tip urban de cetățean așa cum s'a ajuns în alte părți. Problema este de sigur foarte interesantă, dar ea este inversată ca evoluție, căci dacă n'am creat încă tipul perfect de burghez, cu atât mai greu se va putea crea un tip de orășean care să aibă o psihologie caracteristică. În orice caz însă e bine că problema se pune și se apreciază ca fiind importantă pentru bunul mers al administrației locale și în special al administrației orășenești. Accentul pe bunul mers al administrației orășenești ne este necesar, deoarece în această direcție trebuie dezvoltate lucrurile, căci cetățeanul rural își cunoaște sarcinile și le împlinește în condițiuni destul de acceptabile.

Dar dacă s'a pus problema cu obiectivul de mai sus, ea s'a limitat doar la funcționare și la raporturile dintre el și cetățean. În ce privește funcționarul public, s'a urmărit ca un sublim ideal, să se ajungă la oameni corecți, căci dacă el este corect, își capătă în mod automat prestața și demnitatea cuvenită. Credem că într-adevăr acesta ar fi cel mai desăvârșit rezultat, nu numai pentru a spăla păcatele trecutului, dar și pentru a ajunge ca cetățenii să aibe încredere în funcționari. S'a adoptat la noi prea mult sistemul petițiilor și reclamațiilor, pentru că ceea ce spune verbal funcționarul se pare că n'are valoare. De aceea el e și hărțuit mereu, și pentru o chestiune oricât de mică cetățeanul îi întoarce întrebările după metoda instrumentării penale. Oricât i s'ar spune ceva lămurit, el tot nu se mulțumește și mai face și o petiție. De altfel această cale poate că rezultă și din cauze provocate de nesinceritatea regimului ca atare. Politicienii cari conduceau odată orașele asaltați de doleanțele mulțimii, doleanțe pe care de altfel ei singuri le răscoliseră, se vedeau în neputința de a le realiza și atunci ei nu îndrăzneau să dea răspunsul precis, ci adoptau o frază stereotipă: faceți o petiție. Această frază a devenit apoi obiectul de umor și sarcasm al literaturii și artei dramatice.

Este necesar prin urmare să se aprecieze la justă ei valoare ținuta dreaptă a funcționarului care oricât ar fi de înțelegător, nu-și poate sacrifica tot timpul spre a face pe oricine să

admită că măsurile luate de administrație sunt în folosul tuturor. Deci nu este vorba de un turn de fildeș al funcționarului, ci este vorba de timpul lui de lucru creator, care nu poate fi redus numai la scopul de a face și pe ultimul cetățean să vadă lucrurile întocmai ca acela care le proiectează.¹⁾ La noi încă multă vreme nu se va putea ajunge ca cetățeanul să fie nepărtinitor, chiar atunci când sunt în joc propriile lui interese, sau mai bine zis chiar atunci când examinează însăși obligația sa de plată. De aceea ar fi un prim început de educarea orășanului român prin corectitudinea și simțul obiectiv al funcționarului.

De sigur, a pretinde ca funcționarul să fie drept și serviabil este ceva atât de elementar încât rămâne înafară de orice discuție. Dar mai presus de acest deziderat, funcționarul trebuie să-și însușească pasiunea muncii rodnice făcând cu conștiință și pusă pe pedestalul înălțimii de apostolat. El trebuie să fie prin excelență o fire răscolitoare, un țesut spiritual din care să respire mereu voința de a face totul bine și în cele mai optime condițiuni. El trebuie să arate prin faptele sale că muncește cu trageră de inimă și cu căldură; că se identifică în totul cu atribuțiunile cari i-au fost încredințate făcându-și din ele un ideal al vieții. Numai în felul acesta el va dovedi că nu e un simplu anonim într'un mecanism amorf, fără sensibilitate, și mai cu seamă fără spiritualitate. Numai în felul acesta, făcând din slujba sa o chemare a sufletului său, va dovedi că știe să simtă și să raționeze și că deci merită încrederea pe care o cere și este vrednic de răsplata care constă în al retribui așa cum se cuvine. Natural această ar constitui numai începutul. Ar fi adică, folosind un limbaj de demonstrație matematică, un factor necesar dar nu suficient. Orășeanul român și-ar completa însă încetul cu încetul educația necesară și și-ar forma deci mentalitatea specifică, dacă ar vedea că din contribuțiunile lui, apreciate nu însă prin prisme măritoare, ci la justa lor proporție, se urmărește un program continuativ de lucrări încadrat în țelul de îmbunătățire și progres a conviețuirii. Și în această privință orășeanul trebuie să înțeleagă, că o operă edilitară înfăptuită, este bine venită chiar dacă nu influențează direct proprietatea sa, căci un program de ansamblu se efectuează succesiv și trebuie să aibă un început și un sfârșit, ambele legate în mod organic între ele. Dar aceasta însemnează în același timp ca și șefii autorităților locale să

¹⁾ Vezi detto ca la 192.

dea fondurilor formate din contribuțiunea directă sau indirectă a publicului destinațiunea lor expresă, să le întrebuițeze cu grija adevărată a bunului patron și astfel prin rezultate concrete succesive să dovedească că sunt totdeauna în căutarea unor metode și mijloace cari să folosească tuturoara. Lucrând cu acest cadru de elemente fără îndoială că și consultarea, sau mai bine zis punerea în curent a administrațiilor cu ceea ce se urmărește, și-ar avea chemarea sa și astfel, în mod cu totul intuitiv și pe calea cea mai recomandabilă, am ajunge la un complex de mijloace suficiente spre a forma o psihologie a orașeanului din România, similară cu a celui din străinătate. Fără îndoială că atingerea acestei ținte va dura, însă nimic din ceea ce formează câmpul întins al educației nu se obține decât încet, cu metodă și mai cu seamă cu răbdare. În momentul în care țelul va fi atins, se va fi câștigat cel mai important instrument, necesar ridicării orașelor românești, adică chiar omul care să le dea viață.

Ing. GH. BRĂNDUȘ.

Mărunțșuri economice și sociale.

Dr. H. P. P.

„Inclinarea de roire a popoarelor“.

Revista americană din New-York „The literary digest“ publică în 1931 o dare de seamă despre „America în Europa“ în Germania. Găsite corespondentul o Americă Nouă în jurul orașului german Küstrin, în Brandenburg. Șase ore depărtare de Berlin. În 1931 avea această Americă Nouă numai 1500 locuitori, dar nume geografice ca: Pennsylvania, Saratoga, Philadelphia, Iamatea, Florida, New York.

Frederic cel Mare a înființat această Americă în anul șaptezeci al secolului al XVIII-lea. Motivul a fost: dorul de a emigra al unor cetățeni ai Brandenburgului. Regele vota să-i atibă la dânsul și de aceea le-a dat pământ, după ce a secăt locuri mlăștinoase și după ce le-a oferit lemne de construcție pentru case.

* * *

Watkin Davies. Docentul englez pentru politica internațională din Birmingham, constată în „The Hibert Journal“ din Londra, iulie 1931: „Este un fapt constatat că în clipa în care un popor părăsește vechiul stadiu de limitare a nașterilor și în care pășește în stadiul cel nou al prolifecțiunii nelimitate, este cuprins de „incli-

narea de a roir ca albitele“. Constată că această „inclinare de roire“ a fost între anii 1750—1850 la popoarele europene apusene, mai cu seamă la rasa anglo-saxonă. Celelalte popoare europene au ajuns mai târziu la acest stadiu de roire.

* * *

Karl Götz, scriitor german, specializat în descrierea germanismului colonizator în toată lumea, descrie într-o sugestivă povestire („Die Helmsätter“ — ein deutsches Schicksal in Kanada) pe un colonist, care a emigrat în Canada și o duce greu, cu nevastă și copii, într-o fermă îndepărtată, unde luptă cu intemperțiile naturii și cu singurătatea, care te îmbolnăvește și ea.

Odată ajunge colonistul într-un restaurant, unde dă de agentul, care-l promisese sarea și marea cu prospectele societății sale și îl lăsase apoi baltă.

O scenă caracteristică:

„Musaștrii (restaurantul-bar din orașelul canadian) s'au întors să privească la Iohann Krüger (care venise de 10 ani să lucreze pe acolo) și atunci văzu Krüger că se află între el unul din agenții din Canada, care le distribuie la sosită districtul lor și pe care îl consideraseră el ca făcând parte din oamenii stăpânirii. Omul acesta se învârlă spre dânsul, încet și flegmatic, pe scaunul său înalt și îl întrebă, cum le mai merge sus în sihăstria lor. Krüger îi spuse că mulți au plecat din părțile acelea păduroase, că nu mai cred în promisiunile făcute: drum de fier și drum de țară și că — așa — stau destul de rău. În timp ce spunea acestea se întoarseră și ceilalți spre el și unul izbucni într-un râs șgomotos. „Așa?“ zise agentul, au plecat mulți? E de înțeles! Nici nu cere cineva dela ceilalți ca să rămână locul“. Mai apoi se întoarse spre restaurator, întinzându-i paharul gol și vorbi și răsă, iarăși, tare și batjocoros, cu ceilalți“.

„Krüger sta să nu-și creadă urechilor. A trebuit să-și repete încet ceea ce spusese agentul: „Nici nu cere cineva dela ceilalți ca să rămână locul!“ Va să zică așa era vorba?! Același oament, pentru cari credea că el ar trebui să-și dea osteneala să îndure greul și să rămână, îi țineau încă drept prostănaci dacă ar mai sta? De era așa, apoi era limpede ca lumina zilei că au fost purtați de nas. L-a cuprins o furie, încât ar fi luat de ceafă — pe marșafotul acela de pe scaun, să-l târască cu el pe ușă afară...“ dar simte că nu poate altfel, plătește, injură una sdrapănă în dialectul de-acasă și pleacă, trântind ușa după sine...

* * *

Mussolini despre însemnătatea agriculturii.

În prefața „Problemele actuale ale agriculturii italiene”: „Deoarece agricultura trebuie să fie onorată, în primul loc — în privința aceasta a făcut-o regimul (fascist) în multe forme, din care — ultima — constă în instituirea „Stelei meritului rural”. Timpul în care ruralii (țăranii) erau considerați cetățeni de o categorie inferioară e depășit cu desăvârșire. Agricultura trebuie să fie studiată, dar în serie, practic, la fața locului, deoarece agricultura este cât se poate de vrednică de a fi luată în seamă. Varietăți dela provinciile la provinciile și respinge diletanțismul pseudoștiințific. Agricultura trebuie să fie ajutată, concret, deoarece în orice timp de criză este agricultura aceea care cade cea dintâi și se înalță din nou, ca ultima. E firesc ca ajutorul să trebuiască să fie dat adevăraților agricultori și nu acelor, care trăiesc numai la țară. Acum se trăiește în Italia într-o atmosferă care poate fi numită a „ruralității”.

* * *

Contra „manchesterianismului”.

Carlyle scria lui Ruskin, în 1860, o epistolă de consolare. R. începuse a scrie o serie de articole împotriva manchesterianismului, în „Cornhill Magazine”. Clasele conducătoare au luat în nume de rău criticile stărilor sociale engleze și acuzele la adresa finanțierilor englezi. Prietenul lui R., editorul revistei, a fost silit să întrerupă după al 4-lea articol publicarea articolelor. C. a scris din prilejul acesta următoarele: „Am citit articolele d-tale cu diletință, cu strigăte de bucurie și de multe ori răsând cu hohot și strigând; „Bravissimo!” Să aștepți o astfel de lucrare, deodată, într-o bună zi, într-o jumătate de sechiză bătută cu cute (mușcăle) — o să aducă mult bine. Admiți în multe pasagi ascuțimea (de ochi pătrunzătoare, de „răs”) a logicii d-tale, cleștele înflăcărat cu care prinzi. Persevereză în următorii șapte ani în munca aceasta și să ajungi, ca în pictură, la același succes. Într'aceea mă bucur că mă aflu de atel înainte cu d-ta într-o minoritate de două voturi”.

(După biografia lui Ludw. Gall: „John Ruskin”).

De ce a fost criticat Ruskin de publicul englez în 1860?

Iată unul din capitolele publicate în „Cornhill Magazine”: cap. 40. „Fiindcă ființa bogăției zace în puterea peste oameni, n'ar trebui să se tragă concluzia că bogăția înșasi trebuie să fie cu atât mai mare, cu cât mai mare și mai cu vază e numărul persoanelor peste care are putere? După ce

am cântărit mult, poate să pară clar ca și când înseși persoanele fac bogăția — și ca și când bucăștile de aur, cu care suntem obișnuți să le purtăm de nas n'ar fi altceva, ateva, decât un fel de căpestre sau podoabe la urechi, în maniera bizantină, strălucind minunat și de o apariție cât se poate de barbară, căpestre și podoabe la urechi, cu care împodobim animalele de povară. Dar că aceleași vite de povară, dacă ar putea fi conduse fără podoabele bizantine pe la gură și la urechi, podoabe ce le apasă și le sună la urechi, ele însele ar fi mai prețioase decât căpestrele lor. Trebuie să se recunoască, la urma-urmei, că adevăratele artere de bogăție au culoarea purpuri și nu se găsesc în platră, ci în carne, — poate că se va recunoaște chiar că rezultatul final și ținta supremă a întregii bogății zace în producerea a cât mai multe ființe omenești cu piepturile late, cu ochii limpezi și bine dispuse. Bogăția noastră modernă are, cred eu, „cu totul altă tendință. Cel mai mulți economiști par a privi creșterea maselor omenești ca nefiind profitabilă pentru bogăție sau profitabilă numai dacă rămân masele într-o stare cu ochii oboști și cu piepturile strâmte”.

De aceea cerea Ruskin, 1866, să fie Anglia o „mamă creștină”.

Bursa

pe timpul 6 I. — 19 I. 1943.

În ultimul timp s'a observat pe piață o creștere a disponibilului de numerar. Urcarea prețurilor a îndemnat pe mulți tezurizatori să scoată banii din ascunzător și să-i investească în lucruri trebuincioase tratului, dar care se scumpesc din zi în zi.

Cu privire la investiții și la plasamente în genere, se observă însă o desorientare oareșcare din partea publicului. Într'adevăr, e greu azi să te decizi, în ce fel de bunuri sunt banii plasați mai sigur. Până acuma o mare parte a capitalurilor se îndrepta spre plasamente imobiliare. Erau cele mai sigure, deși nu cele mai rentabile. Acuma acest plasament a devenit dificil în urma lipsei de material și brațe de muncă. Aceeași stagnare se poate observa și în industrie, din aceleași motive. Unii ar vrea să-și plaseze banii la bănci. Băncile însă nu dau decât dobânzi foarte mici, — la depuneri la vedere de cele mai multe ori — nimic. Decît plasamentul nu e destul de rentabil. Ar mai rămâne plasamentul în mărfuri, dar oțelul intervine diferite legi pentru limitarea speculei, și riscurile sunt mari.

Nu e`deci de mirare, că capitalistul cu banii în mână, stă nedumerit în fața conjuncturii. Încă cele mai sigure plasamente s'au dovedit a fi în industrie și hârtii petrolifere.

Substratul acestora este destul de real pentru ca valoarea lor să se miște în concordanță cu urcarea prețurilor de pe piață.

Bursa a mai cedat la unele hârtii din cauza ordinelor numeroase ce au trebuit executate la sfârșit de an. Afară de volumul lor lichidarea lor e îngreulată și de multele formalități de transfer ce trebuiesc împlinite. Îndată ce aglomerarea aceasta va trece, fără îndoială că și cursurile vor reveni la normal. Totuși și acest fenomen a avut partea sa bună: Anume s'au vut pe piață noul cumpărători cari au căutat să profite de „baissa“ momentană, și să facă cumpărări mai favorabile, contribuind astfel la frânarea scăderii cursurilor.

Dăm mai jos ultimele cotașturi (19. I. 1943) dela încheterea revistei noastre:

Înzestrarea marii	Lei	73.50
„ micii	„	67—
Retîntregirea	„	63 25
Astra Română	„	5 250
Creditul Mînter	„	1.880
I. R. D. P.	„	655
Gaz Metan	„	2 950
„Mica“	„	1.770
„Reșița“	„	1.670
Creditul Industrial	„	1.425
S. R. D.	„	4.800
S. T. B.	„	4 650
Telefoane	„	2 400
Nitrogen	„	1.760
Vitrometan	„	710
B. N. R.	„	17.000
Banca Comercială Italo-Română	„	430
Banca Românească	„	1.175
„Albina“	„	500
Banca de Scont a României	„	500

E. V.

CRONICA.

† Dr. Octavian Pop fostul director general al băncii „Casa Noastră“ s. a., Sătmăr și fost membru în Consiliul de administrație al Asociațiunii noastre „Solidaritatea“ a decedat — după cum vestește „Tribuna Ardealului“ din Cluj — la sfârșitul unei trecute. — Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Firme de încercare. Aceasta este cea mai nouă organizație în Germania. Ea servește pentru educarea practică a tinerilor comercianți începători, și a început să aibe răsunet în cercurile interesate. Firmele aceste dau tinerilor comercianți posibilitatea să facă școală în lucruri practice de comerț, și să scoată la iveală predispozițiunea individuală pentru un anumit ram de activitate. Este deci un fel de psihotehnică pentru restabilirea aptitudinilor în comerț.

În cuprinsul firmelor de încercare, tinerii au posibilitatea de a cunoaște toate funcțiunile și modul de lucrare ale unei mari întreprinderi ramificate, care este modelul fidel al unei adevărate întreprinderi. Ei parcurg pe rând toate secțiile și gradele pe cari le poate cuprinde o firmă comercială, pe care altfel numai după lungi ani de experiență la diferite firme ar putea să o însușească.

Până acuma s'au înființat în Germania circa 1200 firme de soiul acestă.

*

D-I Al. Otulescu, guvernatorul Băncii Naționale, interviuat fiind despre rostul Bonurilor de Cassă în curs de emisie, D-Sa a comunicat, că emisiunea aceasta a preocupat de mult cercurile oficiale competente. Au urmat îndelungul studii între organele Ministerului de Finanțe și între Oficiul de Studii al Băncii Naționale. Urcarea continuă a prețurilor în legătură cu nevoile crescânde ale Tezaurului au determinat factorii competenți să caute un nou mijloc pentru ușurarea circulației monetare, fără a mai pune Banca Națională în fața unei noi emisiuni. S'a avut totdeauna în vedere o împăcare a intereselor Tezaurului cu interesele viitorilor detentori ai Bonurilor de Cassă. Acestora li se asigură prin noul vehicol de circulație monetară, pe lângă o dobândă modică, și rambursarea chiar și înainte de scadență a acestor Bonuri. Acest scop se atinge în mod perfect prin intrările normale ale bugetului statului și concursul Băncii Naționale.

*

Creditul Național Agricol, a fost investit — după cum aflăm din recentul Monitor Oficial — de către Stat cu misiunea de a finanța și crea — dacă împrejurările impun — exploatarea agricole, în baza principiilor stabilite de organele conducătoare ale politicii de producție și credit ale Statului. Scopul este intensificarea producției agricole, creșterea de noi culturi și metode, precum și perfecționarea valorificării produselor.

Această instituție va funcționa în formă de societate anonimă cu durată nelimitată.

Capitalul este de 1 miliard Lei împărțit în acțiuni nominale à Lei 5000— El se compune din aportul statului, al Băncii Naționale și al publicului doritor de noi plasamente. La fiecare eventuală nouă sportre de capital, statul va participa cu cel puțin 50%; iar Banca Națională cu 40%.

„OLTEANA“, cassă de economii, s. p. a. în Viștea de jos.

Capital Lei 1 000.000 — Inscrisă în Reg. Soc. Banc. sub Nr. 40 din 2 Oct. 1934. Fond de rezervă Lei 123.000 —

CONVOCARE.

Domnii acționari ai casei de economii „OLTEANA“, societate pe acții în Viștea de jos, sunt invitați în virtutea Art. 27 din statute la

a XLIX-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Viștea de jos, în sala de ședințe a societății la 16 Martie 1943, orele 11 a. m. Dacă în această zi numărul acționarilor nu va fi corespunzător pentru a aduce hotărâri valide, adunarea se va ține în 23 Martie 1943 în același loc, cu același program, la aceeași oră.

ORDINEA DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării generale;
2. Raportul Administratorului și a Censorului, Exp. Contabil;
3. Aprobarea Bilanțului și descărcarea Administratorului și a Censorului;
4. Impărțirea profitului net;
5. Eventuale propuneri prezentate conform statutelor.

Viștea de jos, la 10 Ianuarie 1943.

Administrator și censor.

Activ.		Bilanț încheiat la 31 Decembrie 1942.		Pasiv.	
		Lei	b.	Lei	b.
Cassa:				Capital social	1.000.000—
Numerar efectiv	81.135—			Fond de rezervă:	
Disponibil la bănci:				Rezerva legală	123.000—
In țară	714.330—			Alte fonduri	253.000—
Portofoliu de titluri:				Fond de amortiment:	
Cu venit variabil necotat la bursă	500.000—			Pentru creanțe dubioase	40.000—
Plasamentul fondului de rezervă:				Depuneri spre fructificare:	
Efecte publice garantate de stat	27.270—			Pe livrete de economii nominative pe termen	2.447.580—
Portofoliu de scont:				Efecte de plată:	
Imprumuturi agricole	1.712.120—			La B. N. R. împrumut acordat fără dobândă	720.000—
Creanțe în conversiune, conf. Legii din 7/IV 934, cota redusă în portofoliu	1.510.300—			Conturi transitoare creditoare	25.000—
Imobile:				Beneficiul net:	
Pentru uzul propriu	124.000—			Beneficiul anului curent	60.575—
	4.669.155—				4.669.155—

Conturi de ordine.

	Lei	b.		Lei	b.
Cauțiuni statutare	35.500—		Deponenți de cauțiuni statutare	35.500—	

Debit.		Contul Profit și Pierdere.		Credit.	
		Lei	b.	Lei	b.
Cheltuieli de administrație:				Dobânzi încasate:	
Salare	48.000—			Dela portofoliul de scont și creanțe în conversiune	197.130—
Diverse	66.539—	114.539—		Comisioane	73.810—
Impozite		51.732—		Venitele portofoliului de titluri	26.386—
Dobânzi plătite:				Venite dela depuneri proprii	5.695—
La creditorii	56.549—			Venitele imobilelor	10.200—
Dotăția fondului de amortiment	19.426—				
Amortiment la imobile	10.400—				
Beneficiul anului curent	60.575—				
	313.221—				313.221—

ss. George D. Stanciu, casar,
contabil autorizat.

Pentru contabilitate: ss. Nicolae I. Borzea,
contabil autorizat.

Administrator: ss. Nicolae D. Borzea, casar la Banca Furnica și contabil autorizat.

Subsemnatul censor am examinat conturile prezente și le-am aflat în ordine.

Viștea de jos, la 10 Ianuarie 1943.

Censor: ss. Titus Savu, expert contabil.